

บทความปริทัศน์

จิต 5 ประการต่อการประกอบอาชีพครู FIVE MINDS TOWARDS TEACHER CAREER

ปีนมณี ขวัญเมือง*

Pinmanee Kwanmuang

E-mail: pinmanee.kw@kmitl.ac.th

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Department of Agricultural Education, Faculty of Industrial Education and Technology,

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok 10520 Thailand

*Corresponding Author E-mail: pinmanee.kw@kmitl.ac.th

(Received: December 8, 2020 Revised: December 12, 2020 Accepted: December 27, 2020)

บทคัดย่อ

จิต 5 ประการ เป็นแนวคิดเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในการทำงาน ช่วยสร้างสรรค์สังคมโลกในอนาคตให้น่าอยู่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นจิตที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา การรู้จัก ได้แก่ จิตแห่งวิทยาการ จิตแห่งการสังเคราะห์ และจิตแห่งการสร้างสรรค์ ส่วนที่สอง เป็นจิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ได้แก่ จิตแห่งความเคารพ และจิตแห่งคุณธรรม ซึ่งจิต 5 ประการเป็นลักษณะที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานทุกอาชีพในอนาคตโดยเฉพาะอาชีพครู ซึ่งครู คือ บุคคลที่มีหน้าที่หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน ครูต้องสอนให้ศิษย์เป็นทั้งคนเก่งและคนดี ทั้งนี้ครูที่สมบูรณ์แบบจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการทำหน้าที่ 2 ประการ คือ Hard skills และทักษะ Soft skills โดยเฉพาะทักษะ Soft skills ครูต้องเป็นต้นแบบให้กับศิษย์ในด้านต่างๆ เช่น การคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสร้างนวัตกรรม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การมีภาวะผู้นำ และความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นลักษณะของจิต 5 ประการ จัดเป็นทักษะที่จำเป็นในอนาคตซึ่งจะช่วยเสริมให้ทักษะ Hard Skills ในตัวบุคคลมีความโดดเด่นมากขึ้น ทั้งนี้สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างบัณฑิตไปประกอบอาชีพครูจำเป็นต้องตระหนักถึงแนวทางพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทางวิชาการและวิชาชีพที่มีความโดดเด่นในทักษะ Hard skills และมีความเป็นเลิศในทักษะ Soft skills ตลอดจนมีลักษณะของจิต 5 ประการเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

คำสำคัญ: จิต 5 ประการ; ครู; คุณธรรมสำหรับครู; ทักษะซอฟต์แวร์สก็ลส์

1. แนวคิดจิต 5 ประการ

แนวคิดจิต 5 ประการ เป็นจิต 5 ลักษณะเพื่ออนาคตของการดเนอร์ เป็นแนวคิดในการเตรียมความพร้อมของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จในการทำงาน และช่วยสร้างสรรค์สังคมโลก ในอนาคตให้น่าอยู่ ทั้งนี้บุคคลในยุคอนาคตจะต้องได้รับการปลูกฝังให้มีจิต 5 ลักษณะ ซึ่งการดเนอร์ได้แบ่งจิตดังกล่าว ออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นจิตที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาและการรู้จักเป็นหลัก ได้แก่ จิตแห่งวิทยาการ (Disciplined mind) จิตแห่งการสังเคราะห์ (Synthesizing mind) และจิตแห่งการสร้างสรรค์ ส่วนที่สอง เป็นจิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ได้แก่ จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) และจิตแห่งคุณธรรม (Ethical mind) [1] โดย Dr. Howard Gardner ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาความสัมพันธ์ของสมองกับการคิดและการเรียนรู้ และเจ้าของทฤษฎี Multiple intelligence หรือพหุปัญญา ได้นำเสนอกรอบความคิดเกี่ยวกับศักยภาพของคนที่จะประสบความสำเร็จ และสามารถจัดการกับตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพใน

โลกที่เต็มไปด้วยข้อมูล การแข่งขัน และความท้าทายสูงในอนาคต ซึ่งจิต 5 ลักษณะจะมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จในการทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคต

จิต 5 ประการ จิตแห่งความสำเร็จในชีวิต

Five minds for the future คือ จิต 5 แบบเพื่อโลกศตวรรษที่ 21 โดย โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) แห่ง มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เจ้าของทฤษฎีพหุปัญญาที่เป็นห่วงต่อความล้ำหลังของหลักสูตรในโรงเรียน รวมถึงบุคลากรจากระบบการศึกษาที่ไร้ประสิทธิภาพในการคิดและการเข้าสังคม ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดว่าการศึกษากำลังสอนเนื้อหาที่อยู่คนละทิศกับโลกจริง ซ้ำยังสร้างกับดักลวงให้คนหนุ่มสาวคิดว่า การเป็นดาวเด่นในโลกยุคใหม่ต้องเป็นคนเก่งสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือ เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว [2] โดยลักษณะจิตทั้ง 5 แบบที่จะกล่าวถึงนี้ คือ เครื่องมือสำคัญที่พ่อแม่และโรงเรียนต้องติดตั้งให้ลูกหลานเยาวชนทุกคนในโลกยุคใหม่ ได้แก่ จิตวิทยาการ จิตแห่งการสังเคราะห์ จิตแห่งการสร้างสรรค์ จิตแห่งการเคารพ และจิตแห่งคุณธรรม [3], [4] โดยรายละเอียดของจิต 5 ประการ มีดังนี้

1. จิตชำนาญการ หรือจิตวิทยาการ (Disciplined mind)

เป็นจิตที่มีความรู้แตกฉานทางวิชาการในสาขาหรือศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งตามความชอบและความถนัดส่วนบุคคล เช่น ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี วิศวกรรม พุทธศาสตร์ การวางแผน การเขียน การบริหาร ผ่านการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ คิด และฝึกฝนพร้อมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนสามารถนำความรู้นั้นไปสร้างประโยชน์ต่อบุคคล ชุมชน สังคม สร้างอาชีพ สร้างงาน หรือสร้างนวัตกรรมได้

2. จิตแห่งการสังเคราะห์ (Synthesizing mind)

เป็นจิตที่สามารถเลือก คัดกรองข้อมูล หรือความรู้ต่างๆ นำมาลำดับ จัดการแยกแยะรายละเอียดเหล่านั้นให้เหลือเพียงสิ่งสำคัญและตรงกับจุดมุ่งหมาย นำมาสรุปเป็นข้อมูลใหม่ตามความเข้าใจอย่างสมเหตุสมผล ปราศจากอคติ และสามารถถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจได้ เช่น การนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการตอบข้อสอบ การเขียนหนังสือ การสร้างงานวิจัย หรือ สรุปความคืบหน้าโครงการเพื่อนำเสนอที่ประชุม ซึ่งในยุคที่ข้อมูลข่าวสารล้นโลกในปัจจุบัน จิตแห่งการสังเคราะห์ควรได้รับการสั่งสอนตั้งแต่วัยเด็กและต่อเนื่องไปตลอดชีวิต หากเติบโตไปโดยปราศจากจิตแห่งการสังเคราะห์ บุคคลนั้นจะไร้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด

3. จิตแห่งการสร้างสรรค์ (Creating mind)

เป็นจิตที่เห็นมุมมอง หรือแนวคิดเพื่อจัดการปัญหาที่แปลกใหม่และแตกต่างจากเดิม มองเห็นโอกาสในวิกฤติ กล้าคิดกล้าทำในสิ่งใหม่ แหวกแนว ไม่ซ้ำแบบเดิมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่า และต้องเชื่อสิ่งใหม่ที่จะทำนั้นมีความยืดหยุ่น ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบันได้ ทั้งนี้การ์ดเนอร์ได้กล่าวว่า จิตแห่งการสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนตั้งแต่วัยเยาว์ เกิดขึ้นมาพร้อมกับสัญชาตญาณความอยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว คนที่ไม่มีจิตลักษณะนี้จะขาดคุณสมบัติสำคัญ เช่น การคิด พลิกแพลงนอกกรอบ ซึ่งสามารถเอาชนะเหนื้อมันสมองประดิษฐ์ที่กำลังสืบคลานเข้ามาแทนที่แรงงานมนุษย์ ดังนั้นจึงมีโอกาสเสียเก้าอี้ให้หุ่นยนต์จักรกลเข้ามาแย่งงานไปอย่างช่วยไม่ได้ จิตแห่งการสร้างสรรค์จึงเป็นยิ่งกว่าจิตชำนาญการและจิตสังเคราะห์

4. จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind)

ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ต้องทำงานร่วมกับผู้คนมากมายหลายตา ซึ่งการทำงานกับบุคคลหมู่มากนั้นความเคารพให้เกียรติผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็น จิตแห่งความเคารพนั้นเป็นจิตที่แสดงถึงการตอบสนองต่อคนและกลุ่มคนที่มีความแตกต่างและหลากหลายอย่างเห็นอกเห็นใจ เป็นไปในทางสร้างสรรค์ เป็นความพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่นและสามารถทำงานร่วมกับคนที่แตกต่างกันในมุมมองต่างๆ เป็นการขยายขอบเขตของความอดกลั้น และความถูกต้องเหมาะสมของสังคมและการเมือง หรือกล่าวง่าย ๆ จิตเคารพเป็นการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล และกลุ่มบุคคลนั่นเอง ผู้ที่มีจิตแห่งความเคารพจะเข้าใจจุดยืนของตนแต่สามารถยอมรับความคิดหรือความเชื่อที่แตกต่างของคนอื่นได้อย่างอ่อนน้อม ไม่ดูแคลนความเชื่อหรือวิถีดำเนินชีวิตของผู้อื่นว่าไม่จริงหรือด้อยกว่า

จิตแห่งความเคารพ จึงเป็นลักษณะของจิตที่มองทะลุจิตใจคนอื่นที่มีปัจจัยต่างกัน และเอาใจเขามาใส่ใจเรา เช่น ที่โรงเรียน การร่วมงานกับเพื่อนครูที่มีความแตกต่างของพื้นฐานทางครอบครัว ความคิดต่าง กรณีที่เพื่อร่วมงานครูที่ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของเราถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็ยังทำงานร่วมกันได้เพราะมีความเคารพซึ่งกันและกัน ในสถานที่ทำงานซึ่งมักมีมุมมองที่ขัดแย้งกันมากจากต่างแผนก ซึ่งอาจมาจากข้อจำกัดและความเป็นไปได้ของบุคคล แต่ทุกคนก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร ทั้งนี้การ์ดเนอร์ย้ำว่า การปลูกฝังจิตแห่งความเคารพมีพื้นฐานมาจากครอบครัว มีต้นแบบ คือ พ่อ

แม่ เพราะเด็กจะพัฒนาจิตแห่งการเคารพได้ตั้งแต่แรกเกิด จากนั้นสภาพแวดล้อมทางสังคมอื่นๆ เช่น โรงเรียน เพื่อน สื่อต่างๆ และที่ทำงานก็มีส่วนขัดเกลากับเด็กเช่นกัน หากมีคนที่มีจิตแห่งความเคารพอยู่ในครอบครัว โรงเรียนหรือออฟฟิศ เราจะสัมผัสได้ถึงมลพิษทางความสัมพันธ์และพบเจอปัญหาความขัดแย้งอย่างแน่นอน

5. จิตแห่งคุณธรรม (Ethical mind)

จิตแห่งคุณธรรม หรือจิตจริยธรรม คือ จิตที่ตระหนักรู้ในคุณค่าของภาระหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ ครอบคลุมถึงการเป็นพลเมืองของชุมชน ของประเทศชาติและโลก เป็นการเติมเต็มความรับผิดชอบของบุคคลในฐานะที่เป็นทั้งคนทำงานที่ดี และเป็นประชากรที่มีคุณค่าของชุมชน สังคม และโลก จิตแห่งคุณธรรมจึงเป็นจิตที่ยึดมั่นอยู่บนความดีงาม เปรียบเสมือนหางเสือที่เป็นตัวกำกับการปฏิบัติงานต่างๆ ให้มีความถูกต้องตามทำนองครองธรรม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เช่น ในการประกอบอาชีพครู ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ คุณธรรมสำหรับครูจึงเป็นคุณงามความดีของครูซึ่งกระทำไปด้วยความสำนึกในจิตดี มิเป้าหมายในการทำมาต้ายอย่างแท้จริงไม่หวังสิ่งตอบแทนและเป็นที่ยอมรับของสังคม ตัวอย่างลักษณะนิสัยของครูที่มีคุณธรรม เช่น ครูที่มีความเสียสละ ครูที่มีน้ำใจงาม ครูที่มีความเกรงใจ ครูที่มีความยุติธรรม ครูที่รักและหวังดีต่อศิษย์อย่างไม่มีเงื่อนไข ครูที่มีความเข้าใจและเห็นใจศิษย์ และครูที่มีมารยาทงดงาม รู้จักกาลและเวลาในการดำเนินภาระกิจต่างๆ เป็นต้น

จิตแห่งคุณธรรมนี้ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นจุดเริ่มในการปลูกฝังซึ่งต้องอาศัยเครือข่าย “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน พ่อ-แม่ คุณครู และเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันมีส่วนสำคัญในการปลูกจิตแห่งคุณธรรมให้เกิดขึ้นอย่างมาก จิตแห่งคุณธรรมจึงมีความสำคัญในบทบาท หน้าที่การงาน และบทบาทในการเป็นพลเมืองของประเทศ

รูปแสดงจิตสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 5 ประการ ที่มา [2]

จิต 5 ประการดังกล่าว การ์ดเนอร์ บอกว่า เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องมี เพราะจะช่วยให้บุคคลนั้นสามารถรับมือได้ทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่ไม่คาดคิด ซึ่งถ้าปราศจากจิต 5 ประการนี้แล้ว บุคคลจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของพลังที่ตนเองก็ไม่เข้าใจ และไม่สามารถควบคุมอะไรได้ ทั้งนี้การ์ดเนอร์ ย้ำว่า "คนที่ขาดความชำนาญการไม่อาจประสบความสำเร็จในงานที่ต้องการได้ และจะถูกจำกัดอยู่แค่งานที่ต่ำต้อย คนที่ขาดจิตสังเคราะห์ก็จะถูกโจมตีด้วยข้อมูล และไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ทั้งเรื่องงานและเรื่องคน ส่วนคนที่ขาดความคิดสร้างสรรค์จะถูกทดแทนด้วยคอมพิวเตอร์และคนที่มีไฟสร้างสรรค์ สำหรับคนที่ขาดจิตเคารพก็ไม่ควรค่าต่อการได้รับความเคารพจากคนอื่น อีกทั้งยังเป็นภัยต่อที่ทำงานและสาธารณชนด้วย สุดท้ายคนที่ขาดจิตจริยธรรมจะทำให้โลกขาดคนทำงานที่ซื่อสัตย์และพลเมืองที่มีความรับผิดชอบตามไปด้วย"

2. อาชีพครูและความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

บทบาทหน้าที่ของครู

ครู คือ บุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน คำว่า “ครู” มาจากศัพท์ภาษาสันสกฤต “คุรุ” และภาษาบาลี “ครุ, ครุ” ซึ่งแปลว่าหนัก [5] ครูเป็นบุคคลที่ขึ้นาศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง เป็นผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้ที่มีความหนักแน่น และเป็นผู้ที่ควรแก่การเคารพของศิษย์ การทำหน้าที่ของครูไม่จำกัดเวลา ลักษณะของครูต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความรู้ความสามารถ เป็นผู้มีความเพียร รู้จักขวนขวายหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ศิษย์โดยไม่ปิดบัง จากความสำคัญดังกล่าว ครูจึงเป็นหนึ่งในทิศทั้ง 6 คือ ทิศเบื้องขวา (ครู-อาจารย์) ซึ่ง พระครูวินัยธรรวิวร มหาโร [6] ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างครู-อาจารย์กับศิษย์ โดยหน้าที่ของศิษย์ต่อครู-อาจารย์ คือ มีความเคารพต่อครูอาจารย์ รับผิดชอบช่วยเหลือท่าน เชื่อฟังและตั้งใจเรียน ส่วนครู-อาจารย์ ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์โดยการสอนให้ศิษย์เป็นผู้มีความรู้ดีและเป็นคนดี ยกย่องชมเชยศิษย์ เมื่อเรียนจบแล้วไม่ทอดทิ้งศิษย์ คอยส่งเสริมศิษย์ให้ได้รับความสะดวกสบาย ครู-อาจารย์จึงได้ชื่อว่าเป็นพ่อ-แม่คนที่สองของศิษย์ เพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดในวิทยาการต่างๆ แก่ศิษย์

จากคำกล่าวเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้รักการศึกษามากได้ยินเป็นประจำ คือ “รากฐานของตึก คือ อิฐ รากฐานของชีวิต คือ การศึกษา” ซึ่งการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาคนเพื่อไปสู่การพัฒนาประเทศ โดยบุคคลที่มีความสำคัญต่อการศึกษามากคือ “ครู” ทั้งนี้การจะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีครูที่มีคุณภาพเช่นกัน การพัฒนาครูในโลกยุคปัจจุบัน ทุกประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหลักสูตรที่จัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพครูต้องเป็นไปตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับของคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2563 [7] ซึ่งมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูประกอบด้วย (ก) มาตรฐานความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการวัด การประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ในมาตรฐานความรู้แต่ละด้านต้องมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย (ข) มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ โดยผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรครูต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คุรุสภากำหนด ได้แก่ การฝึกประสบการณ์ระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ เป็นต้น

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาประเทศ

ครูเป็นผู้มีพระคุณคล้ายบิดามารดาคือเป็นผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้รวมทั้งให้ความรัก ความเมตตาต่อศิษย์ทุกคน นับได้ว่าครูเป็นผู้เสียสละที่ไม่แพ้บุพการี ครูจึงเป็นบุพชนิยบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ ตลอดจนเป็นผู้มีความเสียสละ ดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญาอันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง รวมทั้งนำพาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองของประเทศชาติก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดังนั้นครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างคน ซึ่งคนจัดเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ประเทศที่มีครูดี มีความรู้ความสามารถ ถ่ายทอดวิทยาการให้กับศิษย์ได้อย่างเต็มที่ ศิษย์ย่อมซึมซับต้นแบบจากครูไปทำหน้าที่ของพลเมืองได้อย่างดี

3. ทักษะที่สำคัญในการประกอบอาชีพครู

จากมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามประกาศของคณะกรรมการครุสภา [7] จะเห็นได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพครูจำเป็นต้องมีทักษะความรู้ทางวิชาการตามมาตรฐานสาระความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน มีความรู้และรอบรู้ในเนื้อหาวิชา ของสาขาวิชาเอกที่สอน และบูรณาการองค์ความรู้ในวิชาเอกกับการเรียนการสอนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมาตรฐานความรู้ที่จัดอยู่ใน Hard skills นอกจากครูจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างถ่องแท้แล้ว การทำหน้าที่ครูผู้สอนยังต้องมีทักษะและสมรรถนะทางวิชาชีพครู ได้แก่ เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ มีความสามารถในการบริหารจัดการชั้นเรียน มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้เรียน ตลอดจนมีทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะต่างๆ เหล่านี้จัดเป็น Soft skills ที่ต้องผ่านการฝึกฝนจนเกิดเป็นนิสัย ดังนั้นผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพครูจึงต้องมีทั้งทักษะชนิด Hard skills และ Soft skills ควบคู่กันไป

Hard skills คือ ทักษะด้านความรู้ที่ใช้ในการทำงาน ความสามารถในการใช้เทคนิคต่างๆ ในการทำงานที่สอนกันได้ และสามารถวัดผลความรู้หรือความสามารถนั้นออกมาได้ ส่วน Soft skills เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากในการทำงานในศตวรรษที่ 21 และเป็นทักษะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการสูงไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดก็ตาม โดยเฉพาะอาชีพครูซึ่งเป็นหนึ่งในอาชีพที่ต้องอาศัยทักษะทางอารมณ์ทางสังคมอย่างมากพร้อมกับทักษะและความเชี่ยวชาญทางวิชาการ (Hard skills) แม้ว่างานสอนจะเป็นหน้าที่หลักของครูที่จำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะทางวิชาการเป็นหลัก แต่ครูยังมีหน้าที่อีกหลายอย่างที่ต้องใช้ Soft skills ในการทำงาน ดังนั้น Soft skills จึงเป็นทักษะหลักที่ช่วยประคับประคองการทำหน้าที่ครูให้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นครูอย่างแท้จริง และเป็นทักษะที่ทำให้ครูเป็นครูมืออาชีพไม่ใช่ว่าเป็นเพียงผู้ประกอบอาชีพครู เมื่อศึกษารายละเอียดในการประกอบอาชีพครูแล้วจะเห็นได้ว่า Soft skills ของครูคือ “จิตวิญญาณความเป็นครู” [8]

Soft skills หมายถึง ทักษะด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการสื่อสารที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรม ซึ่ง Soft skills จะช่วยส่งเสริมการพัฒนา Hard skills หรือทักษะเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง ทักษะ Soft skills ที่จำเป็นต่อการทำงานใน ค.ศ. 2020 [9] ได้แก่

ตารางที่ 1 ทักษะที่จำเป็นในการทำงานในศตวรรษที่ 21

ทักษะที่จำเป็นในการทำงานในศตวรรษที่ 21	ลักษณะของทักษะ
1. การคิดแบบเติบโต (Growth mindset)	เป็นความคิดความเชื่อที่บุคคลมีต่อตนเองว่าสามารถเรียนรู้พัฒนาความเก่งของตนเองได้ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ
2. การสร้างสรรค์ (Creativity)	เป็นทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีจิตใจปรารถนาที่จะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น
3. การพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตนเอง (Focus mastery)	เป็นทักษะในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของตนเอง ทั้งระยะสั้นและระยะยาวพร้อมทั้งลงมือปฏิบัติอย่างตั้งใจ
4. การสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation)	เป็นทักษะในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่อาจเป็นได้ทั้งความคิด แนวคิด วิธีการกระบวนการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของตนเอง
5. การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Creative communication)	เป็นทักษะในการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ครอบคลุมทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน
6. การเล่าเรื่องราว (Storytelling)	เป็นทักษะในการเรียบเรียงและจัดระบบความคิด การเชื่อมโยงข้อมูล และนำเสนอออกมาได้อย่างน่าสนใจ ประทับใจ ติดตรึงใจ
7. ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Culture awareness)	เป็นทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับตนเองได้อย่างราบรื่น
8. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking)	เป็นทักษะการคิดบนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ผสมผสานการคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) และการคิดเชิงประเมิน (Evaluation thinking) และนำไปสู่การตัดสินใจอย่างถูกต้อง
9. ภาวะผู้นำ (Leadership)	เป็นความสามารถในการนำ การให้คำชี้แนะ การโค้ช ให้บุคคลอื่นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา
10. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence)	เป็นความสามารถในการรับรู้ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์ ในที่ทำงานได้อย่างเหมาะสม และสร้างสรรค์

ที่มา : [9]

ปกติแล้วคนทำงานทั่วไปก็ต้องมี Hard skills หรือ ความรู้ ความสามารถ และทักษะเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับสายงาน ซึ่งเป็นทักษะที่จะทำให้เรามีความเชี่ยวชาญในตำแหน่งงานหรืออาชีพนั้นมากขึ้นเรื่อยๆ แต่มีแค่ทักษะที่เกี่ยวข้องกับสายงานโดยอย่างเดียวยังไม่พอ เพราะบริษัทต่างๆ หน่วยงานที่รับคนเข้าทำงานยังมองไปถึง “Soft skills” ของผู้สมัครเข้าทำงานและพนักงานด้วย ซึ่ง Soft skills คือ ทักษะที่ค่อยๆ พัฒนาจากการใช้ชีวิต การเข้าสังคม และการทำงาน ซึ่งเป็นทักษะที่เอาไปปรับใช้ได้กับการทำงานทุกอาชีพ

Soft skills ที่จำเป็นจะต้องพูดถึง 21st Century skills ซึ่งเป็นคำที่รวบรวมทักษะทั้งหมดที่เกิดในโลกยุคใหม่ 21th Century skills แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ Communication เป็นทักษะในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นรวมถึงทักษะด้าน Public speaking collaboration เป็นทักษะในการทำงานกับผู้อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับการเป็น Leadership หรือทักษะในการเป็นผู้นำ ซึ่งรู้ว่าสถานการณ์ไหนต้องทำอะไร และด้าน Teamwork เป็นทักษะในการทำงานเป็นทีมกับผู้อื่นซึ่งมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ด้าน Critical thinking เป็นทักษะในการคิดวิเคราะห์ และทักษะในการแก้ปัญหา Problem solving creativity ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะเอามาใช้ในการทำงานและการคิดแก้ปัญหาต่างๆ เป็นต้น

4. จิต 5 ประการ กับทักษะในศตวรรษที่ 21

จากทักษะที่จำเป็นในการทำงานในศตวรรษที่ 21 ตามตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า บุคคลที่รักในการประกอบอาชีพครู จำเป็นจะต้องมีการคิดแบบเติบโตเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความมั่นใจให้กับผู้เรียนว่าเขาสามารถพัฒนาตนเองได้โดยการคิดเป็นและทำเป็น เมื่อทำงานเกิดทักษะและความชำนาญก็สามารถ มีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องจนสามารถสร้างงาน สร้างนวัตกรรมขึ้นมาได้ โดยงานที่สร้างขึ้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังต้องมีทักษะการเล่าเรื่องราวเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมนั้นไปสู่ผู้อื่นโดยการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น โดยทักษะเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับจิต 5 ประการ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของจิต 5 ประการกับทักษะศตวรรษที่ 21

จิต 5 ประการ	ความสัมพันธ์ของจิต 5 ประการกับทักษะศตวรรษที่ 21
จิตชำนาญการ (Disciplined mind)	การพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตนเอง (Focus mastery) การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน (Complex problem solving) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การคิดเชิงวิเคราะห์และเลือกตัดสินใจ (Critical thinking and decision-making)
จิตสังเคราะห์ (Synthesizing mind)	การเล่าเรื่องราว (Storytelling) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long learning)
จิตสร้างสรรค์ (Creating mind)	ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การสร้างสรรคนวัตกรรม (Innovation)
จิตเคารพ (Respectful mind)	ภาวะผู้นำ (Leadership) การคิดแบบเติบโต (Growth mindset) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Creative communication) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)
จิตคุณธรรม (Ethical mind)	ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture awareness) การบริหารเวลา (Time management)

จากการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดที่สอดรับกับแนวคิดของคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนรูปแบบทางการศึกษาหลายด้าน การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งจำเป็นและท้าทาย การจัดการศึกษาอย่างยิ่ง ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้านสารสนเทศทำให้ทุกภูมิภาคของโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว การเชื่อมต่ออย่างไร้พรมแดนส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนักศึกษาภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความท้าทายในการพัฒนานักศึกษาที่เน้นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับอนาคต ทั้งนี้มาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียน ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ และยังจำเป็นต้องเสริมสร้างนักศึกษาให้มีคุณลักษณะทักษะแห่งอนาคตใหม่ พัฒนาจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกแห่ง

ความเป็นพลเมืองและจรรยาบรรณให้สังคมในอนาคตน่าอยู่มากขึ้นด้วยการเสริมสร้างจิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคต ประกอบด้วย จิต เชี่ยวชาญ จิตรู้สังเคราะห์ จิตสร้างสรรค์ จิตเคารพและจิตรู้จริยธรรม [4]

5. สรุป

อาชีพครูเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นกับบุคคลด้วยสำนึกและจิตวิญญาณส่วนบุคคล เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ สังคม ชุมชน ประเทศ และโลก ครูเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการและ ประสบการณ์ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนอบรมให้ผู้เรียนได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญาอันเป็นหนทางไปสู่ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การจะเป็นครูที่ดีและสมบูรณ์แบบนั้นผู้รักการประกอบอาชีพครูจำเป็นต้องมีทักษะที่จำเป็นต่อการ ประกอบอาชีพทั้ง Hard skills หรือ ความรู้ ความสามารถทางวิชาการตามความถนัดส่วนบุคคล ซึ่งเป็นทักษะเฉพาะทางที่ เกี่ยวข้องกับสายงานที่สามารถพัฒนาให้เกิดความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้นไป และยังคงจำเป็นต้องมีทักษะ Soft skills ในด้านต่างๆ เช่น การคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสร้างนวัตกรรม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การมีภาวะผู้นำ และความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น ซึ่งทักษะ Soft skills เหล่านี้เป็นลักษณะ ของจิต 5 ประการ ที่จำเป็นสำหรับคนรุ่นใหม่ในทุกอาชีพ จัดเป็นทักษะที่จำเป็นในอนาคตซึ่งจะช่วยเสริมให้ทักษะ Hard skills ในตัวบุคคลมีความโดดเด่นมากขึ้น ทั้งนี้สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างบัณฑิตไปประกอบอาชีพครู จำเป็นต้องตระหนักถึงแนวทางพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทางวิชาการและ วิชาชีพที่มีความโดดเด่นในทักษะ Hard skills และมีความเป็นเลิศในทักษะ Soft skills ตลอดจนมีลักษณะของจิต 5 ประการเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Gardner, Howard. (2006). "Five minds for the future." **Boston: Harvard Business School.** 6(3),369.
- [2] FIVE MINDS FOR THE FUTURE. [online]. Available <https://thepotential.org/knowledge/5-minds-for-the-future-info/>. Retrieved November 18, 2020
- [3] Papattha, C., & Sattayapanich A., (2016). "The Five Minds of Mass Communication officer in the Digital Age." **University of the Thai Chamber of Commerce Journal.** 36 (4) 168-184. [online]. Available https://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/363/168_184.pdf. Retrieved November 12, 2020.
- [4] Thanormchayathawat, B., Vanitsupavong, P., Niemted W., & Portjanatanti, N. (2016). 21st Century Skills: A Challenge for Student Development. **The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health.** 3(2), 208-222. (in Thai)
- [5] Teacher. [online]. Available <https://teachermaykricy047.files.wordpress.com/2012/08/p234069200093.jpg>. Retrieved December 17, 2020
- [6] Phrakhruwinaitorn Warawut Mahavaro. (2017). "The Six Civilization of Social Coexistence." **Journal of MCU Peace Studies.** Vol.5, Special Issue. 312-322. (in Thai)
- [7] Announcement of the Teachers Council of Thailand on the details of the standards of knowledge and professional experience of teachers According to the regulations of the Teachers Council of Thailand on Professional Standards (No. 4) B.E. 2562. [online]. Available: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/109/T_0010.PDF
- [8] Inta, M. (2019). soft skills: the essential skills to be professionalism of the modern teachers. **Journal of Education.** 20(1), 153-167. (in Thai)
- [9] Wongyai, W. and Phatphon, M. (2019). Soft Skill to Master. [online]. Available http://www.curriculumandlearning.com/upload/Books/Soft%20skills%20to%20master_1576368409.pdf Retrieved December 15, 2020.